

RECENZE A ANOTACE

**Tomáš Jablonický. Profesor August Miříčka. Memorabilia iuridica sv. 7.
Právnická fakulta Univerzity Karlovy, 2013, 124 s.**

Knižnice Právnické fakulty Univerzity Karlovy *Memorabilia iuridica* přinesla již řadu medailonů významných osobností naší moderní právní vědy: profesorů Arnošta Weniga-Malovského, Miroslava Boháčka, Jana Krčmáře či Antonína Randy. Zatím posledním příspěvkem do galerie našich předních právních vědců je portrét Augusta Miříčky, profesora trestního práva, děkana právnické fakulty a rektora Univerzity Karlovy.

Autor monografie, mladý právní historik Tomáš Jablonický, o němž nepochybně ještě uslyšíme, pojal své dílo s pozoruhodnou vědeckou odpovědností a přesností. Se železnou chronologií podává životní a vědecký příběh profesora Miříčky etapu po etapě. Ukazuje, kam všude Miříčkovy myšlenky zasáhly, jakých témat trestního práva, ale i jiných právních a mimoprávních disciplín se dotkly. Není to, věru, okruh malý. Jen v trestním právu postihl August Miříčka kromě všeobecné materie práva hmotného a procesního též otázky vojenského trestního práva, deliktů odpovědnost mladistvých, trestnost homosexuality, tiskové delikty, vězeňství, kriminalistiku i kriminologii. Ve vztahu k jiným oborům stojí za zvýšenou pozornost vztah trestního práva a hospodářství. K plastičnosti celého textu přispívá bohatý soubor dobových fotografií nejen profesora Miříčky, ale i vědců, osobností a reálií své doby. Obraz Augusta Miříčky, který všichni členové akademické obce Právnické fakulty UK důvěrně známe z předsálí děkanátu, tak nabývá ještě zřetelnějších kontur. Tomáš Jablonický, na rozdíl od Jana Kuklíka v medailonu o profesoru Janu Krčmářovi, nepřináší tolik informací o Miříčkově osobním a rodinném životě.¹ Krčmářův osobní život byl patrně díky manželství se známou herečkou Mílou Pačovou čtenářsky atraktivnější.

Ve vztahu k této recenzi je určitě legitimní otázka po osobě recenzenta: proč se profesor evropského práva pouští na pole historie práva trestního? U příležitosti pohřbu profesora Miříčky dne 7. února 1946 zdůraznil jeho následovník profesor Vladimír Solnař angažovanost Augusta Miříčky ve studiu cizích právních řádů a význam komparatistiky pro rozvoj oboru trestního práva.² Miříčka vyrostl ještě na rakouském trestním právu a na německé právní terminologii. Přesto, či spíše právě proto mu po celý život ležela na srdci důslednost české právní terminologie a českých právních pojmů a institutů. A to už od počátku jeho vědecké dráhy. V roce 1894 pojednal o vlivu německé právní terminologie na českou právní nauku a založil tak myšlenku srovnávat české trestní právo s právními řády zahraničními.³ Tomu se věnoval zejména na půdě Mezinárodní společnosti pro právo trestní, na jejímž založení se roce 1924 v Paříži podílel. Jeho přednáška „L'Homme au masque de fer en Droit pénal moderne“ („Muž se železnou maskou v moderním právu trestním“) vyvolala zaslouženou pozornost jako téma bezostyšné touhy a tížádnosti zločince stát se slavným a dosáhnout v tomto směru uspokojení.⁴ Ostatně, i v dnešní době jsme díky medializaci soudních síní nejednou svědky, jak obžalovaní využívají soudní síň jako místo sebe prezentace, aby vzbudili

¹ TOMÁŠEK, M. Jan Kuklík: *Profesor Jan Krčmář. Memorabilia iuridica sv. 5*. Právnická fakulta Univerzity Karlovy, 2008, 112 s. *Právník*. 2009, s. 539–540.

² Profesor Miříčka zemřel. *Právník*. 1946, s. 318, cit. dle recenzovaného díla, s. 121–122.

³ MIŘIČKA, A. Ještě slovo o češtině, zvláště právnické. *Právník*. 1894, s. 586–594, cit. dle recenzovaného díla, s. 12.

⁴ MIŘIČKA, A. Muž se železnou maskou v moderním právu trestním. *Česká Revue*, roč. XVIII, č. 2, Praha 1925, s. 80–88, cit. dle recenzovaného díla, s. 63–64.

obdiv, lítost, a co hůře, aby sloužili jako příklad pro následovníky. Proto Miříčka navrhoval soudit takové zločince způsobem, který by je činil prostředky moderního trestního práva nepoznatelnými – v analogii se symbolickou železnou maskou historicky zjištěného vězně Bastily, jenž ji byl nucen nosit, aby zůstal pro své okolí nepoznán. Tato přednáška spolu s dalšími aktivitami česko-francouzské spolupráce umožnila Miříčkovi soustavné a hluboké studium francouzské trestněprávní úpravy, včetně studia srovnávacího. Dalo by se říci, že Miříčka založil u nás metodu srovnávacího práva trestního na širokém kontinentálním základě. Tato metoda je dnes velmi významnou součástí harmonizace trestního práva v rámci Evropské unie, samozřejmě včetně komparace s prvky britského *common law*. Odtud tedy recenzentova potřeba vyjádřit se k monografii o Augustu Miříčkovi, především o tomto jejím aspektu. V rámci našeho současného studia procesu europeizace trestního práva si klademe otázku, zda může nakonec dojít k jeho unifikaci v evropském unijním rozměru. Současné unijní právo k tomu dává po ratifikaci Lisabonské smlouvy daleko větší možnosti předně tím, že Smlouva o fungování Evropské unie posouvá oblast prostoru svobody, bezpečnosti a práva, včetně procesu harmonizace trestního práva hmotného a procesního, mezi tzv. sdílené pravomoci Unie a členských států. Profesor Miříčka se už v roce 1936 významně vyjádřil ke snahám o mezinárodní sjednocování trestního práva spíše skepticky. Myšlenku vzorového trestního kodexu, který by byl následně jednotlivými státy recipován, hodnotil jako nereálnou.⁵ Miříčkovy argumenty považuji za důležité, neboť ani dnes není nauka práva trestního i práva evropského v této otázce jednotná.⁶ Myšlenka tzv. „evropského trestního práva“ či dokonce evropského trestního kodexu zůstává i po vlašném přijetí projektu Corpus iuris z počátku tisíciletí stále neopuštěna. Recenzent patří, stejně jako kdysi Miříčka, v této věci spíše ke skeptikům.⁷

Nadčasovou hodnotu myšlenek profesora Miříčky dokumentuje autor monografie na řadě příkladů, z nichž pro úplnější ilustraci uvedu alespoň dva. V počtě u příležitosti 70. narozenin národohospodáře profesora Cyrila Horáčka v roce 1932 se August Miříčka zamyslel nad vztahem trestního práva a národního hospodářství. V naší současnosti úvaha nadmíru přiléhavá. Konstatoval, že v učebnicích národního hospodářství bychom marně hledali kapitolu o zločinnosti ve vztahu k hospodářství. Přitom dle Miříčky hospodářskou politiku a trestní právo spojuje obecný prospěch (eudaimonismus), jenž má být cílem obojích.⁸ Je vhodné poznamenat, že kriminalizaci ve vztahu k národnímu hospodářství u nás zavedlo trestní právo v padesátých letech, což vedlo k jevu, jež Miříčka daleko předtím kritizoval jako přepínání trestní moci, které právní řád spíše poškodí, než aby mu prospělo, neboť rozmnožuje řady jeho nespokojených odpůrců.⁹ Naopak v devadesátých letech jsme byli v naší zemi svědky naprosté slepoty k ekonomickým deliktům, což ve svém důsledku vyvolalo také nárůst nedůvěry občanů ve státní moc a stát jako takový z důvodů zcela opačných. Koneckonců i Evropská unie ukládá členským státům, aby kriminalizovaly některá jednání s ekonomickým podtextem typu poškozování finančních zájmů EU nebo korupce.

Druhý příklad nadčasových myšlenek profesora Miříčky souvisí s jeho působením ve funkci děkana naší právnické fakulty a týká se reformy studia. Reforma právnického studia se zdá

⁵ MIŘIČKA, A. Mezinárodní snahy o unifikaci trestněprávní. *Věstník československé společnosti pro právo trestní*, roč. XII, č. 1–2, Praha: Československá společnost pro právo trestní, 1936, s. 1–9, cit. dle recenzovaného díla, s. 110.

⁶ ŠTURMA, P. – TOMÁŠEK, M. et al. *Nové jevy v právu na počátku 21. století*. Sv. III. Proměny veřejného práva, Praha: Karolinum 2009, s. 479–480.

⁷ TOMÁŠEK, M. Existuje „evropské trestní právo“? *Trestněprávní revue*. 2004, č. 5, s. 143–146.

⁸ MIŘIČKA, A. Politika národohospodářská a politika kriminální. In: *Sborník věd právních a státních – pocta Horáčkovi*. Praha: Bursík & Kohout, 1932, s. 739–740, cit. dle recenzovaného díla, s. 96–97.

⁹ ibidem.

být věčným příběhem, a tak není divu, že se některé myšlenky znovu a znovu vynořují v různých časových intervalech. Tak například už v roce 1914 se děkan Miříčka přimlouval, aby se právnické studium nezačínalo studiem právněhistorických předmětů, nýbrž aby se jimi končilo. Otázka místa právněhistorických předmětů ve studijním plánu právnické fakulty zůstává dodnes latentní.¹⁰

Jablonického monografie je sice svým rozsahem útlá, ale obsahově je bohatá. Je schopna inspirovat v mnohém současný výzkum trestního práva, ale i jiných oborů, včetně práva evropského. Kromě všeho již řečeného je třeba poznamenat, že Miříčkovo dílo vypovídá též o vysoké a nadčasové kvalitě prvorepublikové právní vědy a jejím trvalém odkazu pro dnešek.

Recenze vznikla v rámci programu rozvoje vědních oblastí na Univerzitě Karlově PRVOUK 06 „Veřejné právo v kontextu europeizace a globalizace“.

prof. JUDr. PhDr. Michal Tomášek, DrSc.
Právnická fakulta Univerzity Karlovy v Praze

**Benda J. Restituce majetku bývalých šlechtických rodů po roce 1989.
Praha: Leges, 2013, 816 s.**

Tato kniha je výjimečná tím, že jako jediná nabízí komplexní, objektivní, odborně fundovaný a mimořádně rozsáhlý pohled na problematiku restitucí majetku bývalých šlechtických rodů po roce 1989, jakož i zdůrazňuje některá méně známá fakta. Její těžiště spočívá jednak v podrobném rozboru hlavních restitučních právních předpisů přijatých po roce 1989 a rámcovém zmínění ostatních, včetně zakotvení v dobových souvislostech, jednak v podrobné analýze osmi významných sporných kauz restitucí majetku bývalých šlechtických rodů (Des Fours-Walderode, Colloredo-Mannsfeld, Salm-Reifferscheidt, Trauttmansdorff-Weinsberg, Kinsky, Harrach, Thun-Hohenstein a Schaumburg-Lippe). Největší část této analýzy je věnována právnímu rozboru příslušných soudních a správních rozhodnutí. V neposlední řadě je v analýze těchto kauz formou shrnujících přehledů poukázáno na jejich mediální obraz v českém periodickém tisku, který je dále kriticky zhodnocen.

Problematika restitucí bývalých šlechtických rodů nepatří mezi často zpracovávaná témata. Přitom však naopak platí, že se jedná o velmi kontroverzní záležitost; toto konstatování pak platí dvojnásob v případě restitucí sporných. Málokdy však bývá na jejich problematiku nahlíženo komplexně a nestranně; tento fakt je dán mimo jiné velkou složitostí skutkové i právní materie. Problémem je také dostupnost historických dokumentů. Veřejnosti často nejsou známy některé důležité skutečnosti týkající se jednotlivých případů, v důsledku čehož zpravidla dochází k subjektivnímu vnímání pouze některých záležitostí; toto subjektivní vnímání často je posilováno osobami, které mají z nejrůznějších důvodů zájem na tom, aby byly sporné restituce majetku bývalých šlechtických rodů ukončeny ve prospěch původních vlastníků, a využívají přitom prostředků, které jsou detailně rozebrány v této publikaci. V této snaze jsou jim nezdědkadky významným pomocníkem média, která vesměs z neznalosti, a tedy nevědomě zdůrazňují v některých případech pouze skutečnosti svědčící ve prospěch bývalých vlastníků majetku, což vyúsťuje v často značně pokřivený pohled veřejnosti na některé kauzy.

V publikaci nechybí obsáhlé přílohy zahrnující mj. rozsáhlou chronologii nejdůležitějších událostí jednotlivých restitučních kauz, jakož i souvisejících událostí druhé světové války

¹⁰ Recenzované dílo s. 40.